

ליואב לך מנה העם, יורה שהעם היה הנמנה בראשיהם לא טלאים או אכנים או דבר אחר שיתנו, אבל היה דעתו שימנה אותם לגלגלותם וכו'. הנה התבאר מזה שפשע ישראל היה המשכם במרד שבע בן בכרי, ושדרד הוסת בגאווה וגאון בדרך רע ודרך רע במנותו לגלגלותם בלי הערמה אחרת, כדי שישלוט בהם עין רע באופן שיענשו ישראל על ידו. ע"כ תוכן דברי האברכנאל בזה הענין הקשה מאד.

הנה מתבאר מדבריו שעצם איסור למנות ישראל אין זה אזהרה לדורות, לפיכך לא נמנה במנין המצות, וההסבר בפרשה כי תשא לא כדברי הראשונים, וחטא דוד וישראל שנענשו במגפה אחרי שמנה את ישראל. ודו"ק בזה.

והנה בספר תפארת יהונתן על התורה מהגאון המופלא, רבן של בני הגולה, ר' יונתן אייבשיץ זצ"ל, כתב בפרשת במדבר וז"ל: במספר שמות וכו' גם ירצה לומר כי לא היה המנין בגופים כי אסור למנות ישראל רק העלה שמותיהם כתוב על הספר ואח"כ מנו השמות, ואח"כ אין זה מספר גופים, והיו כמו מנין בזק וטלאים כמבואר בשמואל וכו' ע"כ דבריו.

ולפי דבריו יוצא שהמנין שעושיין בישראל על ידי ממשלת ישראל, הולך באופן כזה שכוחבים כל השמות בפנקס, ואחרי שמקבלים כל השמות כתוב בספר אח"כ מונין השמות ואין כאן איסור למנות ישראל, וזה כמו שעשה שאול שמנה אותם בבזק או ע"י טלאים. והנה דרך אגב מצאתי בכלי חמדה על התורה פרשה כי תשא דנשים שלא היו בחטא העגל אינן בכלל מצוה זו, ומותר למנותן בלא מחצית השקל כי נתמעטו בפרשה כי תשא את ראש בני ישראל, והיכא דכתיב בתורה בני ישראל למעט בנות ישראל עיי"ש. ויש להוסיף כאן כיון שבמנין של ישראל מונין גם נשים והן אינן בכלל איסור דאסור למנות ישראל, ואין על מנין כזה איסור שאסור למנות ישראל, דדוקא בזמן שמונין גברים לבד יש איסור למנות ישראל, ולא כשגם נשים נכללו במנין הזה. ועוד דבר הרי מונין יחד גם לא יהודים, גם נוצרים ומוסלמים. ויש לעיין הרבה עם המנין המעורב יחד — נשים וגם לא יהודים, אם על זה האיסור למנות ישראל, וצ"ע בכל זה.

בענין עמוני ומואבי מצרי ואדומי לענין גירות

כתב הרמב"ם בספר המצות ל"ת נ"ד על הלאו דלא תתעב אדומי וז"ל: שהזהרנו מהרחיק זרע עשו אחר הכנסם ברת ר"ל שאנחנו מוזהרין מלהרחיק חתונתם והוא אמר יתעלה "לא תתעב אדומי דור שלישי" ע"כ. וכן בל"ת נ"ה כתב על לא תתעב מצרי כלשון הזה: שהזהרנו שלא

להרחיק המצרים ולתעב התונתם אחר הכנסם בדת והוא אמרו יתעלה לא תתעב מצרי דור שלישי ע"כ.

לכאורה דברי הרמב"ם סתומין וקשה להבין הלאוין האלה דלא תתעב מצרי ואדומי, דלכאורה מפשטות לשון הרמב"ם משמע דיש מצוה עלינו להתחתן עמהם ולא לרחק אותם אחרי שלשה דורות ויש איסור על מי שמרחק אותם ולא מתחתן עמהם, וזה בלתי אפשרי שיהיה איסור אם לא נתחתן עמהם. ובאמת נמצא בחינוך תשובה על זה ועוד הרברים לא ברורים.

דהנה החינוך מצוה תקס"ג ומצוה תקס"ד כתב בזה: לא תתעב אדומי. שלא להרחיק זרע עשיו אחר שיתגיירו כלומר שלא נמנע מהתחתן עמהם שאין בהם איסור כמו בעמון ומואב אלא מותרין אחרי ב' דורות ועל זה נאמר לא תתעב אדומי כי אחיך הוא וכו', ובמצוה לא תתעב מצרי כתב: שנמנעו שלא להרחיק ולתעב המצרי מהתחתן עמו בדור השלישי אחר שיתגייר, ועל זה נאמר "לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו". כל ענין מצוה זו במצרי כענין מצות אדומי הקודמת וכו'. ואל תשמע מדברינו שנהיה מצוים להתחתן עם המצרי או עם האדומים אחר ג' דורות, שאין כוונת הכתוב לצותינו להתחתן עמהם, חלילה והמשפחות המיוחסות שבישראל לא ירדו ממעלתן להתחתן עמהם, אבל ימנעו הכתוב מהרחיק היתונם בטענת איסור ויודיענו שאין בהם איסור כלל במי שירצה להתחתן עכ"ל במצוה דלא תתעב מצרי.

ובסוף מצוה דלא תתעב אדומי כתב: והעובר על זה יהסכים בדעתו שלא להתחתן בם אחר שני דורות שהצר לישראל או מצד שקבע בלבנו שנאה עמהם מפני שבאו מאומה אחרת עבר על לאו זה ע"כ. ובמצוה זו לפני זה כתב: שורש המצוה נגלה כי הוא להודיענו שלא נתנהג באיסור עם זרע אדום ולא נרחיקם בק"ו מבני עמון, ומה עמון ומואב בשביל פעם אחת שלא קדמו אותנו בלחם ומים הרחיקנו האל מהם, אדומים ומצריים שצערנו כל כך את ישראל על אחת כמה וכמה, על כן באתנו האזהרה עליהם שלא להמנע מהתחתן בם, כי השיעבודים ששעבדו הם בנו גזרת השי"ת היתה עלינו ואין לנו לקבוע עליהם שנאה בלבנו על כך, ואחינו יקראו בהתגיירם ובואם לחסות תחת כנפי השכינה וכו' עכ"ל.

ולפי דברי החינוך שמסביר לנו האיסור דלא תתעב מצרי ואדומי הוא שלא להורות איסור להתחתן בהם, ולהוסיף עלינו איסורין מעצמינו מה שנראה לנו מתוך ק"ו או מצד סברות לאסור עלינו להתחתן עמהם, וזה דבר תמוה מאד מאד דמהיכי תיתי לנו להורות איסור בדבר שלא אסרה התורה שלא להתחתן עמהם רק עד דור שלישי, עד שהוצרך הכתוב לאסור הוראה זו ולתת על זה אזהרת לאו דלא תתעב אדומי, ולא אשכתן כתורת משה רבנו איסור באופן שכזה.

וכן העירו האחרונים על הרמב"ם ביד החזקה דבריש איסורי ביאה ברמזי המצוות שבריש החלק הזה הזכיר שני הלאוין האלה, שלא להרחיק דור שלישי מצרי מלבא בקהל, שלא להרחיק דור שלישי מאדומי לבא בקהל, וכפנים ביד החזקה בפרק י"ב שמדבר על מצרי ואדומי לא הזכיר איסור זה כלל שהזהירה התורה על מצרי ואדומי בשני הלאוין.

והרשב"ש בתשובותיו סי' מ"ד כתב שם: מה ששאלו השלום מאדום ולא עשו אתם מלחמה ועם סיחון ועוג עשו מלחמה, לפי שדרכם היתה עליו והוא מיאן נתון את ישראל עבור בגבולו ויט ישראל מעליו, לפי שהוא אחיו והארץ נתנה לו לירושה והשם צוה לא תתעב אדומי, ואמרה תורה "כי ארץ עשיו נתתי לו ירושה וכו'" עכ"ל.

מבואר מדברי הרשב"ש דהלאו דלא תתעב מצרי ואדומי הוא היינו שלא להתגרות אתם מלחמה ושלא לכבוש ארצם, והיינו בהיותם בגיותם, שהרי כששאל ישראל מאדום לעבור בגבולו היו בגיותם, ודבריו לכאורה תמוהים דהלאו הזה שלא להתגרות בהם מלחמה מפורש בתורה פרשת ואתחנן, "אתם עוברים בגבול בני עשיו וכו' ונשמרתם מאד אל תתגרו כם כי לא אתן לכם מארצם עד מכף רגל כי ירושה לעשיו נתתי את הר שעיר וכו'". הרי מה שכתב הרשב"ש על פסוק זה דלא תתעב אדומי מסברא כתוב כבר אזהרה מפורשת בתורה שלא להתגרות מלחמה באדום, ולמה צריכים עוד פעם פסוק זה דלא תתעב אדומי, אם זה הולך שלא להתגרות בהם מלחמה.

אבל המקור של דברי הרשב"ש מפורש בדברי הרמב"ן פרשה וישלח על הפסוק ותמנע היתה פלגש, וז"ל: והנה אנחנו נצטוינו בכני עשיו שלא נתעב אותם ולא נקח את ארצם, והם כל בניו הידועים היושבים בשעיר, כי הם נקראים אדום על שמו, אבל כן הפלגש אינו בכלל בני עשיו ולא עמהם בארצם היו, ונצטוינו עליהם בהיפוך לתעב אותו ולמחות את שמו עכ"ל.

מוכח מדבריו דהאזהרה דלא תתעב אדומי שלא להתגרות בו מלחמה, ומכאן המקור של הרשב"ש. והרמב"ן בתשלום ל"ת על ספר המצוות: מה שהתורה אמרה "אל תתגרו באדום כי לא אתן לך מארצם עד מכף רגל וכו'" מצוה הנוהגת לדורות, וחולק על הרמב"ם שלא הכניס זה במנין המצוות שזה רק מצוה לשעה, ואם כן אי אפשר לומר שלא תתעב אדומי כי אחיך הוא אזיל על מצוה לדורות, כי לרמב"ן האמור בפרשת ואתחנן הוא ציווי לדורות. ואולי יש לומר מה שכתוב בפרשת ואתחנן אל תתגרו בהם כי לא אתן לכם מארצם עד מדרך מכף רגל, זה רק על מקום שהקב"ה נתן להם בתורת ירושה וזה הר שעיר, אסור להתגרות בהם מלחמה, אבל אם אדומים העתיקו מקומם והסתדרו בארץ אחרת לא בהר שעיר אין עלינו איסור להתגרות בהם ולעשות מלחמה, על זה בא כתוב מיוחד לא תתעב אדומי שזה ציווי על הגברא

של אדום אפילו גר במקום אחר כיון שהוא אחיך אל תתגרה בם מלחמה ודוק בכל זה.

והנה נחזור לעניננו בדברי הרמב"ם בספר המצוות ודברי החינוך דלאו דלא תתעב מצרי ואדומי הוא שלא נעשה הוראה שאסור לנו להתחתן עם אדומי ומצרי אחר כ' דורות גם כן, והשאלה איך יעלה על דעתינו לאסור זה היות שכתוב בתורה מפורש בנים אשר יולדו דור שלישי יבא בקהל ה' והדברים בעצמם מעורפלים בדברי הרמב"ם.

ונראה לי לומר בזה דהנה לכאורה יש להסתפק ספק גדול מה דאמרינן דעמוני ומואבי אסורים לעולם לבא בקהל, ומצרי ואדומי רק עד ג' דורות, דהרי אחרי הגירות הם גם כן אסורין לבא בקהל, אם הפירוש שזה איסור חדש בתורה כמו פצוע דכא שאסור בקהל, מטעם איסורי ביאה, אבל אין כאן חסרון בגירות, כי הוא ישראל גמור, או שנאמר כיון שאחר גירות הוא גם אסור לבא בקהל הפירוש הוא שהגירות פעלה רק על חיוב מצות כישראל אבל להכנס בקהל הוא חסרון בעצם הגירות, כמו שהאור שמח מסביר לענין הבאת קרבן בדין גירות שכתב הרמב"ם בפרק א' ממחוסרי כפרה שהוא אינו ככשרי ישראל, והסביר דבריו כי חסר לו דין ישראל לענין קרבן ולענין רצוי ציץ, וכן לענין נסכים שגוי אינו מביא, כן נמי לפני קרבן גירות חסר לו בדין ישראל לענין זה, כמו כן יש לומר כאן דלענין להתיר עמוני ומואבי בקהל נשאר עליו עוד דיני גוי, וכן במצרי ואדומי.

והנה מלשון הרמב"ם פרק י"ב מאיסורי ביאה ה' י"ז מוכח מפורש שמצרי ואדומי ועמון ומואב חסר להם בעצם הגירות, ולגבי איסור קהל יש להם דין גוי בזה, שכתב שם וזה לשונו: כל העכו"ם כולם כשיתגיירו ויקבלו עליהם כל המצוות שבתורה והעבדים כשישתחררו, הרי הן כישראל לכל דבר שנאמר "הקהל חוקה אחת יהיה לכם" ומותרין להכנס בקהל ה' מיד וכו', חוץ מד' עממין בלבד והם עמון ומואב ומצרים ואדום, שהאומות האלו כשיתגייר אחד מהם הרי הוא כישראל לכל דבר אלא לענין ביאה בקהל עכ"ל. ולכאורה למה הכניס הרמב"ם כאן דין איסור לבא בקהל של עמון ומואב ומצרי ואדומי, לענין הלכה זו שמדבר בעניני גירות, והרי האיסור לבא בקהל יש בישראל גופא כגון פצוע דכא וממזר שהם מאיסורי קהל ואין זה שייכות לענין גירות כלל והיה צריך להביא זה בפרק ט"ו ופרק ט"ז שמדבר שם על איסורי קהל כמו ממזר ופצוע דכא, והיות שהרמב"ם הכניס את זה בדיני גירות והסביר שכל הגרים נעשים כישראלים גמורים חוץ מעמון ומואב ומצרי ואדומי שיש להם דין דורות, מוכח מזה שחסר להם כגמר הגירות בזה, והם נחשבים כישראלים שחייבים במצוות כישראל גמור אבל לענין דין היתר לבא בקהל הם עוד נחשבים כגויים וכמו לת"ק בכריתות שסובר שלפני הבאת קרבן הוא

אסור לבא בקהל, הפירוש שעוד לא נגמר גירותו לענין זה, כן נמי בפסולי קהל אלו התורה חידשה שחסר להם בעצם הגירות.

יש להוכיח זה מהפסיקתא זוטרותא, שנאמר על עמון ומואב "לא תדרוש שלומם וטובתם" וז"ל: שלא לקבל מהם גרים. ימיך לעולם לעולמי עולמים ע"כ.

אם כן לפי הפירוש הפשוט מוכח כאן שלא מקבלים גרים מעמון ומואב, והרי במכילתא פרשה בשלח מפורש שם שנוצר דוד לגבי גר העמלקי שאם יבאו מכל האומות שיקבל מהם ומעמלק לא יקבל גרים, מוכח שמכל האומות מקבלים גרים ואיך כתוב כאן שאין מקבלים גרים מעמון ומואב, וכן בתרגום יונתן בן עוזיאל פרשה תצא מוכח שם שלא תדרוש טובתן כל הימים אזיל שלא לקבל מהם גרים, וזה לשונו: לא תתבעון שלמהון וטבהון כל יומיכן דאפילו מתגיירין סנא נטיר בלבהון עד עלמא עכ"ל, לכאורה מוכח כיון שהוא שומר שנאה בלב אפילו אחר גירות לפיכך לא נקבל אותם, אבל המפרש על תרגום יונתן בן עוזיאל כתב לפרש דבריו דאפילו מתגיירין, פירש אם יתגייר אפילו כתיב "לא יבא בקהל ה'" לישא אשה הוא דקאמר, אבל אם רוצה להיות יהודי עירי בלא אשה מקבלין עיי"ש ברכריו.

אם כן נראה לי גם כן מה שכתוב בפסיקתא שלא לקבל אותם להתגייר לעולם, הפירוש להיות יהודי גמור להכנס בכלל ישראל לא תקבל אותו, כי חוץ ממה שאסור לו לבא בקהל יש עלינו איסור שלא לקבל אותו בתור גר גמור ולגבי דין היתר קהל נשאר דין גוי ודוק בזה, וכן מוכח מירושלמי פרק הערל שבע"ז אמר לרות אלו באת אצלינו מאתמול לא היינו מקבלים אותך, לפני שדרשו עמוני ולא עמונית, היינו גם כן לא מקבלין בתור גר להכניס אותך בקהל ישראל דעל זה היית נשאת גויה לענין להתחתן ולהכנס בקהל ישראל.

והנה מה דאיתא בפסיקתא זוטרותא לא תתעב מצרי כי גר הית בארצו וז"ל: מלמד שמקבלין עליהן גרים ע"כ, זה צ"ע דהפירוש כיון שאסור עד ג' דורות בכל זאת אין זה איסור לקבל אותם וצ"ע ג בזה.

והנה בזה היה אפשר להסביר דברי התוס' נזיר כ"ב על דאמרינן שם ומדנים ארמון אח נפשע מקרית עוז, ומביאים שם משם המדרש דעמון ומואב אפילו אחר גירות אסורין לבא למקדש שנקרא קרית עוז, ולכאורה חסר טעם למה אסורין להכנס למקדש הרי הם טהורין, וישראלים גמורין, אבל הביאור הוא לפי זה דהרי העשר מעלות הנזכר בריש כלים דעכו"ם אסור להכנס בחיל, מפורש בגמ' יומא מ"ד דמעלות דאורייתא בזה, ועיין בתוס' ישנים שם שחולק על רש"י, והוא מטעם הלכה למשה מסיני, אבל לפי דברינו יש לומר כיון דלגבי איסור קהל לא חל הגירות ונחשב לענין זה כגוי ולפיכך נכנס תחת המעלות האלה שגוי אסור להכנס למקדש. ודוק בזה.

ובזה יש להוסיף בדברי התוס' יבמות פ"ד דמצרי שלישי דמותר לבא בקהל מותר אפילו בפסולי קהל אם אמו מישראל כיון דלא הוי בכלל קהל, והדבר צריך ביאור כיון דאמו מישראל אין כבר עליו דין גר שיקרא קהל גרים לא נקרא קהל, אבל לפי דבריו כיון דבמצרי ואדומי בתוך ב' דורות חסר להם דין גר גמור ומתי נגמרה הגירות רק בדור השלישי שמותר לבא בקהל, אם כן לגבי היתר בקהל הוי חלות גמר גירות כדור שלישי, ולהכי יש למצרי שלישי דין גר לענין שיקרא גר שאינו בכלל קהל ומותר בפסולי קהל.

ובזה יש להסביר דברי הרמב"ם פרק י"ג מהל' איסורי ביאה הל' י"ב: כשישתחרר העבד צריך טבילה אחרת בפני שלשה כיום שכו תגמר גרותו ויהיה כישראל, מבואר בדבריו דעבד אחר שחרור צריך טבילה חדשה לגמור גירות, ולכאורה קשה עליו מהרמב"ם פרק ט' מעדות שכתב שם דמשהגיע גט שחרור לידו כשר לעדות, ולפי הרמב"ם עוד לא נגמר גירותו אחרי שחרור עד שיטבול ולמה כשר לעדות. והרי הרמב"ם כתב מפורש שלפני הטבילה עוד לא נגמרה גירותו. וצריך ביאור לענין מה לא נגמרה גירותו? ונראה מזה דבר חדש כמו שכתבנו דכיון דעבד שטבל לעבודתו אף שהוא חייב במצוות כאשה אבל לענין קהל הרי הוא אסור מטעם לא יהיה קדש, אם לגבי לקיים מצות עשה שהזמן גרמא פעל בו דין העבדות שהפריע שלא יתחייב בזה מטעם קנין העבדות, אבל תיכף כשנסחלק העבדות בשטר שחרור חזר העבד להתחייב במצוות כיון שהיה כאן טבילת עבד לחייב במצות, אבל לענין היתר לבא בקהל לא היתה גירות דעבדות גירות כלל, אדרבה ע"י שנעשה עבד הוחמר איסורו לקהל מטעם לא יהיה קדש שמקודם לא היה איסור זה, ואם כן לענין להתירו בקהל צריך טבילה לשם חירות להכניסו בקהל מפני שעל הכנסה לקהל לא חל מקודם הגירות כלל, ולפיכך צריכים לאחר שחרור טבילה חדשה להתירו בקהל וזהו גמר הגירות, ודוק בזה.

ובזה יש לתת טעם בירושלמי פרק הערל דאין מונין דורות בעבד מצרי, דכיון דלענין היתר קהל לא נחשב גירותו לגירות, ונחשב בזה כגוי, לפיכך צריך מנין דורות רק אחר שיש לו דין ישראל לענין קהל דלענין קהל נחשב כלא נתגייר, ודוק בזה.

והנה בפרק ב' דמקואות הל' כ"ב כתב הרמב"ם: פתחה עיניה ביותר או עיצמתן ביותר לא עלתה לה טבילה, בד"א לענין טהרות אבל להתירה לבעלה הרי זו מותרת וכו' וכל החוצץ בנידה לטהרות חוצץ בשאר הטמאים לענין טהרות, וחוצץ בגר בשעת טבילה ע"כ. והראב"ד השיג עליו: אמר אברהם אף זה תמה גר למה הקישה לטבילת טהרות ע"כ, ועיין בכסף משנה מקור לדברי הרמב"ם אם טבילת גר דמי לטהרות או לחולין וכוה חולקין הרמב"ם והראב"ד.

ולפי זה נראה גם כן מה שהרמב"ם פסק פרק א' הל' ח' דכל הטובל אם לא נתכוין עלתה לו טבילה לחולין לבעלה, אבל לתרומה וקדשים אינה טהורה עד שתטבול בכוונה, וזה לפי שיטת הרמב"ם דטבילת גר דמי לטבילת טהרות לכן בעי גם כן כוונה כמו לטהרות, דלאו דוקא רק לענין חציצה הוקשלה טהרות. וסברת הרמב"ם בזה דכיון דטבילת גר מכניסו לקדושת ישראל יש לו דין כמו לטהרות דבעי כוונה. אם כן יש לומר דגר לענין להתחייב במצוות מספיק לו באמת טבילה בלי כוונה אבל להכניסו לקהל לקדושת ישראל בזה בעינן טבילה בכוונה, ואם גר יטבול שלא בכוונה יתחייב במצוות כישראל אבל יהיה אסור לבא בקהל מטעם דחסר לו טבילה להכנס לידי קדושת ישראל. והנה בתוס' יבמות כ"ד ולא היו מקבלין גרים לא בימות דוד ושלמה ולא לימות המשיח, והקשו בתוס' דהא דבמעשה הגבועונים נתוספו ק"ץ אלף גרים? ותוצו בתוס' דמעצמם נתגיירו כמו בימי אחזשורוש ורבים בעמי הארץ מתייהדים. וכן כתבו בתוס' ע"ז ג' על דתניא ר' יוסי אומר לעתיד לבא באין אומות העולם ומתגיירים ומקשים והא אין מקבלים גרים לימות המשיח ומתמצים שנעשו גרים גרורים, ופירש רש"י מאליהן מתגיירין ואנו לא מקבלינן.

וכן כתב הרמב"ם פרק י"ג מהנ"א אורי ביאה הלכה ט"ו: ולפיכך לא קבלו בית דין גרים כל ימי דוד ושלמה בימי דוד שמא מפני הפחד חזרו, וכימי שלמה שמא בשביל המלכות והטובה הגדולה שהיו בה ישראל חזרו, שכל החזור מן העכו"ם בשביל דבר מהבלי העולם אינו מגייר צדק, ואעפ"כ היו גרים הרכה מתגיירים בימי דוד ושלמה בפני הדיוטות והיו בית דין הגדול חוששין לחן, לא דוחין אותן אתו שטבלו מכל מקום, ולא מקרבין אותם עד שתראה אחריתם.

וכהל' י"ז כתב גר שלא ברקו אחריו או שלא הוריעו לו המצוות ועונשן ומל וטבל בפני ג' הדיוטות הרי זה גר, אפילו נודע שבשביל דבר הוא מתגייר הואיל ומל וטבל יצא מכלל העכו"ם וחוששין לו עד שיתבאר צדקתו, ואפילו חזר ועבד עכו"ם הרי הוא כישראל מומר שקדושיו קידושין ומצודה להתזיר לו אבדתו מאחר שטבל נעשה ישראל, ולפיכך קיימו שמשון ושלמה נשותיהן ואע"פ שנתגלה הסוד, ע"כ. מכאן ומדברי התוס' אנו רואין שיש דין גר שהוא חייב בכל המצוות אבל לא מקבלין אותו. מה הפירוש שלא מקבלין אותו וברמב"ם משמע שבית דין הגדול צריכים לקבל אותם, ותלוי ברצון בית דין לקבל אותו לכלל ישראל, ואם אין בית דין הגדול מקבלין אותו נעשה גר לענין להתחייב במצוות אבל שיחשב בקהל השם זה לא, ואין עליו שם ישראל, וכמו עמוני ומואבי שהסברנו לעיל אף שהוא חייב במצוות בכל זאת לגבי להכנס לכלל ישראל לא נקרא ישראל, כמו כן מי שמתגייר מחמת סיבה ונתגייר אצל הדיוטות הוא נתחייב במצוות כישראל, אבל להכניסו לקהל ולקבל אותו בתור יהודי בקהל השם לענין זה יש כח בבית דין הגדול לא להכניס אותו בקהל

השם ונשאר לענין זה כמו גוי, וכמו שהחתם סופר בהגהות ש"ע על הלכות תפילין חידש שיש כח לבית דין הגדול להפקיע ישראל מכלל ישראל ויהיה כגוי גמור כן נמי יש כח בבית הגדול להפקיע אותו שלא יכנס בכלל ישראל ויהיה גוי לענין זה אף שהוא מחויב במצות כישראל, והחתם סופר למד דינו מיחרם כל וכושו והוא יבדל מקהל ה'.

והנה בכריתות פרק ב' דף ת' ע"ב מחלוקת בין ת"ק ור"א בן יעקב, דלת"ק גר מביא קרבן להכשירו לבא בקהל לפיכך לא נקרא מחוסר כפורים ולר"א ב"י הוא מביא קרבן להכשירו לאכול בקדשים, ולפי זה בגר עמוני ומואבי שלענין להכניסו לקהל הוא נחשב עוד לגוי לא שייך להביא קרבן לת"ק כיון שאפילו אתרי הבאת קרבן יהיה אסור לבא בקהל מפני חסרון גירות, אבל לר"א ב"י דקרבן שמביא להכשירו לאכול בקדשים שייך גם אצל עמוני ומואבי וגרים שהתגירו מעצמן אף שחסר להם גירות לבא בקהל בכל זאת לענין אכילת קדשים שייך קרבן אצלם.

ובזה יש להסביר דברי הרמב"ם דיותר מבת ג' שנתגיירה הנה זונה, ועיין בהרב המגיד בזה. והביאור בדבריו דלגבי פסול זונה לא חל הגירות והוי זונה מטעם גוי, ואפילו דלא הוי זונה מדלא תפסי קדושין, זה דוקא גויה אבל גירות כיון שיש לה קידושין רק לענין זה עוד לא מועיל הגירות הוי זונה אפילו לרבא ודוק בזה.

ולפי דברינו אפשר להסביר הלאו דלא תתעב מצרי ואדומי, לפי הרמב"ם להתחתן אתם ולא להורות שאסור להתחתן אתם, כי היות שעד ג' דורות מסקינן דחסר בהגירות, היה יכול לחשוב מה שנאמר בתורה אחרי ג' דורות מותרין רק אם היתה טבילה על גמר הגירות להכנס בקהל, ובלי טבילה לגירות יהיה אסור לו לבא בקהל כמו בטבילה לשם בן חורין בעבד משוחרר שבלעדי הטבילה לא נגמרה הגירות, באה התורה ואמרה לנו דאחר ג' דורות לא תתעב מצרי ואדומי ומותר לבא בקהל תיכף, ולא דמי לעבד משוחרר שצריך טבילה כי שם נאסר לעולם כקהל מטעם איסור דלא יהיה קרש, לא כן כאן שהאיסור רק עד ג' דורות בזה חוזר להיות גר גמור ומותר בקהל בלי טבילה ובזה הוא שחידשה לנו התורה שלא תתעב מצרי ואדומי שתיכף מותר לבא בקהל בלי שום הוראות לאיסור, וצע"ג עוד בענין זה.

ויש להוסיף בענין האיטלקים שמסתפק הגאון בעל שאילת יעב"ץ אם יש להם דין אדומים לענין לאסור להם בקהל עד ג' דורות, וכן לענין עם עמלק אם יש להם דין דורות כמו שאר בני עשיו שנתגירו או שהוא הופקע לגמרי מדיני בני עשיו בזה.

מילואים למאמר עמוני ומואבי ואדומי ומצרי

בירושלמי קידושין פרק ד' הלכה א' איתא ד"ל: אילין בנות ברזילי לשם שמים נתגיירו או לא לשם שמים נתגיירו? אין תימר לשם שמים נתגיירו יאכלו בקדשי הקדשים, ואין תימר שלא לשם שמים נתגיירו אפלו בקדשי הגבול לא יאכלו? (ובפני משה, דכתיב בעזרא ב' "ובני הכהנים כני חביה בני הקוץ בני ברזילי אשר לקח מכנות ברזילי הגלעדי אשה ויקרא על שמם אלה בקשו כתבם המתייחשים ולא נמצאו ויגאלו מן הכהונה וכו' אשר לא יאכלו מקדש הקדשים עד עמד כהן לאורים ותומים", ועל זה שואל הירושלמי איזה הבדל יש בקדשי המקדש לקדשי הגבול אם זה גירות הוי לכל ואם לא לא הוי גירות כלל) ואפילו תימה לשם שמים נתגיירו וגירות לאו כזונה לכהונה. פתור לה לא היו בנות אלא בנות בנות. אין מבנות בנות הם וכו"ש דאמר גירות שנתגיירה פחות מבת שלש שנים ויום אחד כשירה לכהונה אם כל נתגאלו מן הכהונה ומתרץ לא היה בהם דעת לטבול (פירוש לעולם בנות בנות והא דנגאלו מן הכהונה דלא היה להם דעת לטבול) או משהטבילה אותם (פירוש או ודאי משהטבילה אותן אמם בתחילה שלא לדעת היתה) מכיון שהיא חוזרת וטובלת לשם קדושת ישראל כל אחת גירות היא וגירות כזונה ע"כ.

(והביאור בסוף הירושלמי קשה מאד כיון שהיתה הטבילה בלא דעת אם כן חוזר וניעור השאלה למה מותרת לאכול בקדשי הגבול? והפני משה מפרש כיון דמדרבנן בעלמא היא שצריכים דעת לטבילה, לענין תרומה לא גזרו, והדוחק מבואר מאד. ועיין בקרבן עדה.

ובמראה הפנים העיר דלפי זה היכי משכחת לר"ש גירות פחות מבת ג' כשירה לכהונה, כיון שאין גירות שלא מדעת? ויש לומר שהטבילה על דעת בית דין. עיי"ש.

אבל יש לפרש על פי הרמב"ם במקואות פרק ב' דטבילת גירות צריך להיות כמו לטהרות לענין חציצות, וכן לענין דבעינין כזונה ואם לא נתכוונו אף דחייב כמצוות כישראל אבל קדושת ישראל אין עליהם ולא נכנסו בקהל ולענין קדשים הם כגויים ולגבי שאר דברים הם כישראל ודוק.